

Kyberkriminalita jako mezinárodní problém

Václav Stupka

Působnost práva

- Podmíněna existencí státní moci schopné právo vymáhat
- Teritoriálně omezena na principu suverenity

Charakter informačních sítí

- Díky technickým vlastnostem nejsou teritoriálně omezené
- Fyzická poloha komunikujících stran není podstatná
- ! Geolokace a georestrikce

Trestné činy, internet a právo

- Kybernetická kriminalita zpravidla zahrnuje přeshraniční prvek
- Někdy má zásadní vliv na způsob i úspěšnost vyšetřování a stíhání
- Často nutná součinnost definičních autorit a mezinárodní spolupráce

Hlavní právní problémy

- Podle kterého práva?
- Co je a není trestný čin?
- Kdo a jak má získávat důkazy a provádět úkony?
- Jak spolupracovat?

Suverenita a jurisdikce

Podle kterého práva

- **Suverenita** = kompletní a exklusivní právo státu vykonávat státní moc nad určitým územím
 - Často se uplatňuje i v rámci kyberprostoru, ale je problematické její vymezení (např. podle lokalizaci infrastruktury)
- **Jurisdikce** = právo státu definovat povinnosti a práva lidí v rámci svého teritoria, vymáhat pravidla a trestat jejich porušení
- **Rozhodné právo** = právo podle kterého bude posuzována určitá právní skutečnost
 - Ve veřejném právu platí lex fori – nedělitelnost jurisdikce a rozhodného práva

Určení jurisdikce

- Princip teritoriality
 - Princip personality (aktivní, pasivní)
 - Princip registrace
 - Princip ochrany
 - Princip univerzality
-
- Stanovují mezinárodní úmluvy, nebo právo příslušného státu
 - Obecně zpravidla vazba na: lokace pachatele, oběti či důsledků kyberkriminality
 - Může docházet ke kolizím (pozitivním i negativním)

Hmotné právo a harmonizace

Co je a není trestný čin?

- Stanovují jednotlivé státy v rámci své suverenity
- Různé právní kultury, metody úpravy, hodnoty, různé definice trestných činů
- Diskrepance mohou vést ke vzniku takzvaných bezpečných přístavů
(neexistuje skutková podstat, nevymáhá se, nejsou nástroje k vymáhání, tresty jsou nízké)
- -> tendence k harmonizaci (někdy ale není možná)
- Složitě hledání konsensu (OSN)

Harmonizační instrumenty – hmotné právo

- Mezinárodní úmluvy
 - Úmluva o kyberkriminalitě (2001)
- Regionální úmluvy
 - Dohoda a spolupráci při boji proti kriminalitě související s počítačovými daty (Commonwealth, 2001)
 - Dohoda o boji proti IT trestných činech (Arabská liga, 2010)
 - Dohoda o spolupráci v oblasti mezinárodní informační bezpečnosti (Shanghajská organizace spolupráce, 2010)
 - Úmluva o kybernetické bezpečnosti a ochraně osobních údajů (Africká unie, 2014)
- Dvoustranné úmluvy
- Vzorové právo
 - Vzorové právo pro počítačovou kriminalitu a kyberkriminalitu (Jihoafrická společnost pro spolupráci)
- Právo EU
 - Směrnice o útocích na informační systémy (2013)

Nejúspěšnější a nejrelevantnější

- Úmluva o kyberkriminalitě (2001)
 - Hmotné i procesní úprava, jurisdikce a mechanismy spolupráce
 - 65 Ratifikací (přestože jde o úmluvu Rady Evropy)
 - U nás od 2013
- Směrnice o útocích na informační systémy (2013)
 - Opisuje úmluvu

Úmluva o kyberkriminalitě, Směrnice

- Zločiny proti důvěrnosti, integritě a dosažitelnosti systémů
- Zločiny se vztahem k počítači a k přenášenému obsahu
- Zločiny se vztahem k autorským právům

- Nepokrývají zdaleka všechno

Snahy do budoucna

- Snahy OSN
- Rozpínavost EU, USA a jiných mocností
- Úspěchy spíše na regionální úrovni
- Výhodný status QUO

- Fragmentace internetu?

Procesní právo a spolupráce

Procesní právo a spolupráce

- Omezená jurisdikce -> omezené možnosti OČTŘ provádět úkony nebo získávat důkazy ze zahraničí
- Často neochota nebo nemožnost ISP k dobrovolné spolupráci
- -> nutná součinnost se zahraničním subjektem nebo autoritou

Součinnost

- Formální
 - MLA
 - MR (EU)
 - Dvoustranné nástroje
- Neformální
- Přímá s ISP
 - Preservation and production směrnice (EU)
 - Cloud act (US)
 - dobrovolná

Právní pomoc v trestních věcech (MLA)

- Univerzální nástroj
- Mnohdy velmi neefektivní a zdlouhavý

Úmluva o kyberkriminalitě

- Specifická úprava pro:
 - Urychlené uchování dat
 - Urychlené uchování a vydání provozních dat
 - Vydávací příkaz
 - Prohledání a zajištění dat
 - Sběr dat v reálném čase
 - Odposlech obsahových dat
- Úprava spolupráce spíš organizační, stále jde o MLA
 - Využití procesních nástrojů
 - Síť 24/7
 - Dobrovolné předávání informací

Evropský vyšetřovací příkaz (MR)

- MLA vs. MR
- Větší efektivita
- Lhůty
- Ekvivalentní priorita
- Méně důvodů k výpovědi

Příkaz k zachování a vydání dat

- Zatím nepřijatá směrnice
- Přímá povinnost ISP v rámci EU vyhovět dožádání podle práva MS
- Související nařízení směřující k určení zástupce
- Rozšiřování vlivu práva EU
- Možná budoucí efektivní nástroj

Cloud act

- Umožňuje přístup orgánů USA k datům spravovaným o US subjektech i mimo jejich území
- Představuje tzv. „executive agreements“ – dvoustranné smlouvy s USA umožňující přístup k datům o uživatelích z příslušného státu
- Zohledňuje se úroveň demokracie a ochrany individuálních práv v daném státě (generální prokurátor a státní tajemník)

Neformální spolupráce

- Poskytování konzultací, expertízy, vybavení
- Prostřednictvím mezinárodních organizací – Europol, Interpol
- Přímo – zpravidla na základě osobních kontaktů policejních orgánů
- Spolupráce rovněž s kyberbezpečnostními orgány a CSIRT-týmy
 - mají efektivní mechanismy předávání nekritických dat
- Síť 24/7

Další aktuální iniciativy

- UNODC – vzorové právo, možná nová úmluva
- Rada Evropy – dodatkový protokol k Úmluvě o kyberkriminalitě – spolupráce a důkazy
- EU – certifikace, nástroj pro elektronické předávání důkazního materiálu

MUNI I

LAW